

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING	08
HOE DIT BOEK TE GEBRUIKEN	10

WIE BEN IK?	
Jezelf zijn	18
Groepschat	22
Vrijdenken	28
Harde feiten	32
Toolkit 01-04	36
Je verder ontwikkelen	38

ONTHULLENDE SYSTEMEN

Vrijuit spreken	44
Politieke beleefdheid	48
Dialogo, argumentatie en discussie	54
Onwetendheid	58
Toolkit 05-08	62
Je verder ontwikkelen	64

CONFLICTEN DOORGRONDEN

Voor de ander spreken	70
Langzaam	74
Afleidingsmanoeuvres	80
Paniek!	84
Toolkit 09-12	88
Je verder ontwikkelen	90

CONTACT LEGGEN

Solidariteit	96
Samen eten	100
Humor	106
Opvoeden	110
Toolkit 13-16	114
Je verder ontwikkelen	116

DOORZETTEN

Nieuwe ruimtes	122
De kracht van vragen	126
De tijd nemen	132
Zelfzorg	136
Toolkit 17-20	140
Je verder ontwikkelen	142
Nawoord	144
Begrippenlijst	146
Bibliografie	148

INLEIDING

Meningsverschillen zijn een onderdeel van het leven. Ze kunnen lastig, vervelend en ongemakkelijk zijn, maar ook enorm belangrijk. Het gevoel van ongemak dat meningsverschillen kunnen oproepen, is niet iets wat je koste wat kost moet zien te vermijden; ze zijn lastig omdat ze vaak een weerspiegeling zijn van de complexiteit van het dagelijks leven.

Meningsverschillen kunnen ook gênant zijn – en slopend, en moeilijk – maar dat betekent niet dat we ze altijd moeten vermijden.

Dit boek is niet bedoeld om meningsverschillen ‘gemakkelijker’ of ‘beter verteerbaar’ te maken, of om ze weg te toveren. We gaan je niet vertellen hoe je een meningsverschil kunt winnen en beschrijven ook niet welke retorische trucjes je kunt gebruiken om de ander de mond te snoeren. We duiken niet in de fijnere filosofische aspecten van argumentatie, de zorgvuldige logica waarmee premissen worden ingebracht om uiteindelijk tot een doortimmerde conclusie te komen. En we zullen evenmin beweren dat beleefd blijven de oplossing is. Er zijn boeken waarin wordt aangeraden om de ander beleefd tegen te spreken, om voor elke opmerking je verontschuldiging aan te bieden en om elkaar te allen tijde te blijven vovoyeren. Als je wilt weten hoe je het beste met iemand van mening kunt verschillen, moet je vooral doen alsof je het met de ander eens bent.

In het eerste hoofdstuk van dit boek, ‘Wie ben ik?’, bekijken we wie we eigenlijk zijn. Als we met anderen discussiëren, zien we onszelf vaak als geïsoleerde, rationele wezens. Deze opvatting komt voort uit een zeer specifieke traditie, die overigens niet door iedereen wordt aangehangen. We behandelen de argumenten tegen de ‘rationele’ mens en de problemen van groeps-agency. Daarnaast besteden we aandacht aan de realiteit (of het gebrek daaraan) van de vrije wil en aan het afhankelijke karakter van de waarheid.

In het tweede hoofdstuk, ‘Onthullende systemen’, kijken we naar de kaders waarin we contact met elkaar hebben. We kijken naar de ethische puzzel van onze gedragscodes (zoals beleefdheid) en naar de voornaamste lacunes die we – bewust dan wel onbewust – in ons begrip van de wereld om ons heen hebben aangebracht. We behandelen de verschillende manieren waarop je contact kunt hebben met anderen, door middel van gesprekken en discussies, en wat vrijheid van meningsuiting betekent.

Hoofdstuk 3, ‘Conflicten’, gaat over de foutjes die we in gesprekken kunnen maken en de schade die daardoor kan worden veroorzaakt. Door de lens van de Euro-Amerikaanse epistemologie – de filosofische discipline die kennis als onderwerp heeft – onderzoeken we hoe paniek gesprekken tot een einde kan brengen

'Ik ben gek op meningsverschillen. Je moet niet met stoelen gaan gooien, maar stevig discussiëren is heerlijk. Als iemand het niet met je eens is, probeer dan raakvlakken te vinden. Dat is goed.'

Roxane Gay

en wat afleidingsmanoeuvres precies zijn. We bekijken ook hoe voor de ander spreken problemen kan veroorzaken en wat wel en geen goede momenten zijn om tot actie over te gaan.

In hoofdstuk 4, 'Contact maken', bekijken we diverse manieren om bruggen te bouwen. Hoe tonen we ons solidair met anderen en wat levert dat ons op? Met name samen eten, of 'inter-dining', is een interessante manier om contact te leggen. En zoals we in het gedeelte over humor zullen lezen, spelen ook grappen een belangrijke rol in het verbeteren van begrip.

Het laatste hoofdstuk heeft als titel 'Doorzetten'. Het gebeurt maar al te vaak dat gesprekken stokken, en in dit hoofdstuk onderzoeken we vier verschillende thema's uit het echte leven – veganisme, klimaatverandering, euthanasie en racisme – en de strategieën om

ze open te breken en naar andere registers te verplaatsen. Dat gezegd hebbende gaat de laatste les over het belang van het weten wanneer je even een pauze moet inlassen of helemaal moet stoppen.

Dit boek zelf is ook het gevolg van een dialoog, met zo nu en dan een meningsverschil. Hoewel de tekst vooral op het conto van Adam komt, zijn de achterliggende gedachten het resultaat van lange (en vaak spannende, verbijsterende) gesprekken in Darrans woonkamer, onder het genot van koffie en koekjes. We waren het soms wel en soms niet met elkaar eens, hebben gelachen en nagedacht over de hier behandelde onderwerpen; de inhoud is het resultaat van veel beraadslagingen en onderhandelingen, met elkaar en met onze redacteurs.

En hoewel we niet direct met Conclusies met een hoofdletter C en Oplossingen met een hoofdletter O komen, heeft dit boek wel een rode draad, een gedachte die ons beiden na aan het hart ligt: meningsverschillen zijn onontbeerlijk. Praten, discussiëren, debatteren, bespreken – in de juiste omstandigheden kan dat enorm waardevol zijn. Het wordt zelfs nog beter als er sprake is van verschillende soorten mensen met verschillende achtergronden en verschillende opvattingen. Dus of je het nu wel of niet eens bent met de stellingen in dit boek, we hopen dat ze op z'n minst een goede basis voor verdere discussie vormen.

HOE DIT BOEK TE GEBRUIKEN

Dit boek is onderverdeeld in vijf hoofdstukken en twintig lessen, over de manieren waarop we productief met elkaar van mening kunnen verschillen.

BECOME

In elke les wordt een belangrijk concept geïntroduceerd...

BUILD +

...en wordt uitgelegd hoe je het geleerde in praktijk kunt brengen.

BUILD + BECOME

Tijdens het lezen van dit boek zorgen de toolkits voor overzicht.

Bij BUILD + BECOME geloven we in het verdiepen van je kennis om de wereld om je heen beter te kunnen begrijpen. Of je nu alleen specifieke stukken doorneemt of het boek van kaft tot kaft leest, geniet van de ervaring en raad anderen het boek aan!

De met zorg uitgekozen referenties in de Je verder ontwikkelen-secties geven je een duwtje in de juiste richting, mocht je over bepaalde onderwerpen meer willen weten.

**PRODUCTIE
MENINGSVE
ZIJN ENOR
BELANGRIJ**

**VE
RSCHILLEN
M
K.**

WIE BEN IK?

LESSEN

JEZELF ZIJN

Het idee van de rationele mens is een sociaal construct.

GROEPSCHAT

Groepen en individuen doen dingen op verschillende manieren.

VRIJDENKEN

Worden onze politieke denkbeelden enkel en alleen gevormd tijdens onze opvoeding?

HARDE FEITEN

De scheidslijn tussen waar en onwaar is niet altijd even duidelijk.

'We kunnen het met elkaar oneens zijn en nog steeds van elkaar houden, tenzij jouw mening gericht is op mijn onderdrukking en de ontkenning van mijn menselijkheid en recht op bestaan.'

James Baldwin

Wat voor soort wezens raakt verzeild in meningsverschillen? Querulanten, zeker, maar in algemenere zin? Wezens zoals wij: mensen, personen, individuen. In dit hoofdstuk richten we ons op de metafysica – de filosofische discipline die zich bezighoudt met de aard van onze realiteit. We zullen kijken naar het metafysische karakter van die bijzondere wezens die constant verzeild raken in gesprekken, discussies, debatten en ruzies. We kijken naar hun aard en hoe ze in de maatschappij functioneren.

Duizenden jaren lang proberen filosofen al te duiden wat voor soort wezen de mens precies is. Maar of ze ons nou als 'denkende dieren' of 'bewustzijn op twee benen' zien, ze veronachtzamen de manier waarop we interactie hebben. Volgens één theorie, die al sinds de zeventiende eeuw school maakt, zijn we 'rationele' wezens: begrensde, zelfsturende, intelligente wezens die alleen de eigen gedachten kennen en niet die van anderen. In de eerste les, 'Jezelf zijn', zullen we deze ogenschijnlijk logisch klinkende gedachte nader onderzoeken. Zijn onze gedachten werkelijk zo geïsoleerd? Zoals de gezamenlijk geschreven tekst die je nu leest al aangeeft, is de werkelijkheid iets ingewikkelder.

We zullen ook kijken naar grotere entiteiten (groepen, gemeenschappen, de samenleving als geheel), waarvan al deze individuen deel uitmaken. In les 2, 'Groepschat', gaan we nadenken over groeps-agency en wat het betekent voor een groep om een eigen wil te hebben. Hoe stroomt sociale energie door het individu? Kan de 'wil' van de samenleving de

acties van haar ingezetenen sturen?

In de derde les, 'Vrijdenken', kijken we in algemenere zin naar agency. Als we een discussie aangaan, gaan we ervan uit dat we de macht hebben om anderen – en onszelf – op andere gedachten te brengen. Deze opvatting is geworteld in metafysische aannames over de vrije wil. Hoe realistisch is het om te denken dat we de invloed van onze achtergrond kunnen negeren? Is het werkelijk onmogelijk om de ketenen van oorzaak en gevolg van ons af te schudden?

De laatste les, 'Harde feiten', gaat over een filosofisch concept dat vaak de kop opsteekt in discussies, om vervolgens voor problemen te zorgen: de waarheid. Meningsverschillen worden vaak opgelost door te verwijzen naar wat waar of onwaar, feit of fictie, subjectief of objectief is – allemaal concepten die gekoppeld zijn aan specifieke realiteitsopvattingen. Zijn er echt externe feiten waaraan we kunnen refereren om te kunnen bepalen wie gelijk heeft en wie niet, of is alles relatief?

In dit hoofdstuk proberen we aan te tonen dat het verwijzen naar feiten, of onze opvatting over de vrije wil, geworteld is in een langlopend metafysisch debat. Telkens als je beweert dat iets 'waar' is of als je voor keuzevrijheid pleit, doe je bepaalde aannames over de structuur van de wereld, over de wezenlijke aard van de realiteit. Ons doel is om die aannames voor het voetlicht te brengen, om te kijken hoe ze onze interactie met anderen beïnvloeden.